

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя
Факультет педагогіки, психології, соціальної роботи та мистецтв
Кафедра музичної педагогіки та хореографії

ОП Хореографія
зі спеціальності 024 Хореографія

ПОЯНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Особистість у глобалізованому світі: концепт гармонії.

Хореографічна композиція «Повз темряву»

Чжан Цзінцзін

Науковий керівник:

Кавунник Олена Анатоліївна,

доцент, кандидат педагогічних наук

Рецензент:

Благова Тетяна Олександрівна,

доктор педагогічних наук, професор

Допущено до захисту _____

в.о. завідувача кафедри музичної педагогіки та хореографії

доцент **Олена КОВАЛЬ** _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи реалізації кваліфікаційної роботи «Особистість у глобалізованому світі: концепт гармонії. Хореографічна композиція «Повз темряву»».....	6
1.1. Людина в структурі глобальних проблем сучасності: аналіз у контексті створення хореографічної постановки	6
1.2. Взаємозв'язок глобалізації та культури у сучасному світі.....	11
1.3. Мистецтво як шлях до духовної гармонії особистості.....	16
Висновки до першого розділу.....	20
РОЗДІЛ 2. Художні особливості хореографічної постановки «Повз темряву» у контексті створення кваліфікаційної роботи «Особистість у глобалізованому світі: концепт гармонії».	22
2.1. Ідейно-тематичний аналіз хореографічного твору.....	22
2.2. Композиційно-архітектонічна будова хореографічної постановки.....	25
2.3. Характеристика музичної основи та сценографія хореографічної композиції.....	30
Висновки до другого розділу.....	35
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	41
ДОДАТКИ	43

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми кваліфікаційної роботи. Скільки б не пережила людина у своєму житті, не пройшла складних випробувань, питання про сутність себе, сенсу свого життя, життєвого сценарію, теперішнього, майбутнього, взаємовідносин із глобалізованим світом постають все з новою силою. Особистість перебуває у лабіринті виборів, граничних ситуацій, грандіозних ризиків, з яких необхідно вийти Людиною, зробивши правильний вибір.

Ландшафт проблем життя примушує людину відповідати на екзистенційні питання та вчиняти так, як дозволяють її світоглядні позиції. У сучасному бурхливому світі глобальних змін людина стає для себе проблемою, оскільки саме вона робить світ таким, який він сьогодні є. Особистість, будучи соціальним елементом, постійно у пошуку себе, переживаючи при цьому світові конфлікти, війни, соціальні реформи у глобалізованому світі.

Як же відбутися особистості у гострих суперечностях, зіткненнях протилежних сил, інтересів, переконань, прагнень, джерел конфліктів? Ми теж ставимо перед собою подібні запитання: «Як знайти і зберегти себе у велетенському світі глобальних трансформацій?».

Відповідь ми шукаємо не словами, а танцем, символічні рухи якого дозволяють нам передати свої почуття і емоції. Тож це спонукало нас обрати темою нашої кваліфікаційної роботи **«Особистість у глобалізованому світі: концепт гармонії. Хореографічна композиція «Повз темряву».**

Мета кваліфікаційної роботи полягає у аналізі місця сучасної людини у світі та створенні хореографічної постановки «Повз темряву».

Завдання кваліфікаційної роботи:

- розглянути місце людини у структурі глобальних проблем сучасності;
- проаналізувати взаємозв'язок глобалізації та культури у сучасному світі;
- дослідити шлях особистості до духовної гармонії через мистецтво;

- здійснити ідейно-тематичний аналіз хореографічної постановки «Повз темряву»;
- розглянути композиційно-архітектонічну будову хореографічної постановки у контексті здійснення кваліфікаційної роботи «Особистість у глобалізованому світі: концепт гармонії».
- охарактеризувати музичну основу та сценографію хореографічного твору.

Практичне значення кваліфікаційної роботи. Завдяки композиційному та сценографічному рішення хореографічна постановка «Повз темряву» може бути реалізована до показу на концертах, конкурсах та майстер-класах. Мистецькі, хореографічно-технологічні, педагогічні та балетмейстерські знахідки стануть у нагоді практикам та теоретикам хореографічного мистецтва. Участь танцівника у хореографічній постановці сприятиме підвищенню його виконавського рівня, розширенню акторського діапазону, набутті досвіду роботи із балетмейстером-постановником.

Очевидною є просвітницька та виховна роль кваліфікаційної роботи «Особистість у глобалізованому світі: концепт гармонії». Хореографічна композиція «Повз темряву», яка дає можливість задуматися над питаннями свого місця у світовому соціумі і своєї ролі у формуванні моделі глобального світу.

Апробація кваліфікаційної творчої роботи. Хореографічна постановка «Повз темряву» була представлена на VIII міжнародному фестивалі конкурсі дитячого та молодіжного фестивалю-конкурсу хореографічного мистецтва «Квітневі викрутаси» (27квітня 2024 р. м. Ніжин, Чернігівська область) і здобула Золотий диплом.

Досвід реалізації матеріалів кваліфікаційної творчої роботи відображений у доповідях на VI Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції *Мистецька освіта очима молодого науковця* (Ніжин, 6 грудня 2023 р.) за темою «Людина в структурі глобальних проблем сучасності: аналіз у контексті створення хореографічної постановки»; VIII Мистецько-педагогічних читаннях пам'яті професора О. Я. Ростовського «Мистецька освіта України: глобальні

виклики та перспективи розвитку» (Ніжин, 12 березня 2024) за темою «Мистецтво як шлях до духовної гармонії особистості».

Структура та обсяг пояснювальної записки. Пояснювальна записка складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (15 найменувань), додатків. Загальний обсяг роботи – 46 сторінок, з них основного тексту – 37 сторінок

РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи реалізації кваліфікаційної роботи
«Особистість у глобалізованому світі: концепт гармонії. Хореографічна
композиція «Повз темряву»

1.1 Людина в структурі глобальних проблем сучасності: аналіз у
контексті створення хореографічної постановки

Якою ж є сьогодні людина у глобальному світі? Ми шукаємо відповідь на це питання, маючи на меті переконливо втілити у нашій хореографічній постановці «Повз темряву» розуміння місця особистості у сучасному, розвинутому світі. І приходимо до висновку, що це та ж сама людина, якою вона завжди була до того, як цей великий і безкрайній світ став глобальним.

Однак, нею ж породжений світ ставить особистість перед викликами і новими проблемами. І на них людина має гідно реагувати і відповідати. Весь свій історичний шлях людина змінювала навколо себе світ і мінялася сама у гранях своєї власної природи.

Особистість зазнала змін не фізично, а як соціальний суб'єкт. Ці зміни торкнулися майже всіх сторін життя людини. Все, що знаходилося у відносно спокійному стані впродовж століть чи десятиліть, **глобалізація** примусила активно рухатися. Світ навколо почав динамічно змінюватися [3, 8].

Люди раптом виявилися не спроможними швидко адаптуватися до кардинальних викликів, до руйнації звичних стандартів життя. Кардинально міняються на очах всі складові існування суспільства, а отже і життя окремого індивіда. Формуються абсолютно нові реалії - економічні, соціальні, політичні, культурні. Виникають нові норми взаємин між людьми, форми діяльності, ціннісні орієнтири, матеріальні і духовні блага.

Змінюється система цінностей. Виникають нові критерії і показники добробуту, розуміння сенсу людського існування, шляхи досягнення поставленої мети. Молодому поколінню, наприклад, все важче стає орієнтуватися у

різноманітні явища, фактів, процесів тощо. На них обривається суперечливий за своїм змістом потік інформації [9].

У першу чергу, зміни торкнулися системи освіти. Вона стає безперервною, оскільки за короткі терміни змінюються когнітивні системи і діючі технології. Необхідність постійно доводитися, переучуватися стає першорядною, бо цього вимагають сучасні реалії. Людині XXI століття доводиться безперервно бігти, щоб залишатися на своєму місці.

Наслідком постійного оновлення освіти є зміни професій, моралі і права; міняється відношення у суспільстві до грошей і праці; трансформується політика і масові комунікації тощо. Глобалізація світу все більше обертає його на одне ціле. Суттєво змінюються всі соціальні сфери життя сучасної людини. Роль особистості як суб'єкта права значно зростає. При цьому, спостерігається зменшення ролі держави та різних корпоративних спільнот [3, 8].

За таких реалій стверджується переважаючий, домінуючий статус людини у глобальному світі. Ця ідея поступово стає універсальною системою поглядів, якою вже керуються провідні країни світу і в міжнародній політиці, і у повсякденному житті. Як правило, коли мова йдеться про глобалізацію, мають на увазі гігантські системи. Основними учасниками глобалізації виступають держави, союзи держав, міжнародні організації, транснаціональні корпорації тощо.

Але що ж відбувається з людиною у процесі гри великих світових систем? Чому саме людина стала основним агентом глобалізації і творцем глобального світу? Є сенс говорити про новий статус особистості у новому світі. Глобалізація сама по собі притаманна природі людини і вона не змінює кардинально її суті.

Науковці стверджують, що процес глобалізації, навпаки, сприяє розкриттю внутрішніх, раніше не активованих, ресурсів. У процесі глобалізації особистість все більше ототожнює себе зі світом, вбачаючи своє призначення у ньому, і стає сама собою [3, 9].

У системі глобальних проблем сучасності питання місця людини отримало філософсько-світоглядне забарвлення. З одного боку, усі економічні, екологічні,

демографічні, соціокультурні проблеми, як і війни та миру, тероризму спровоковані діяльністю людини, її життям, поглядами, переконаннями. Однак, з іншого боку, тільки людина своєю цілеспрямованою діяльністю спроможна вирішити абсолютно усі проблеми світу.

Нове розуміння світу відбулося внаслідок розвитку високих технологій. Але наслідки поширення цих інформаційних, нано-, гено-, біо-технологій є дуже суперечливими. Ці технології створила людина, тим самим зануривши себе у абсолютно нове інформаційне середовище спілкування.

Виникає необхідність адаптації до цього всього. Однак, керує цими технологіями не скільки людина, скільки різні технічні системи. Вони стають все більше автономними, оскільки здатні до саморозвитку, і непередбачуваними стосовно свого творця [3, 9].

Постає потреба соціального і філософського переосмислення явища глобалізації, його зв'язку із розвитком суті людини. Адже, глобальний світ – це наш світ у всьому своєму різноманітті. Щоб відчуті себе його частиною, його потрібно вивчати, бути для нього необхідною складовою. Це дозволить людині стати органічною частиною цього світу.

У своїй кваліфікаційній роботі «Особистість у глобалізованому світі: концепт гармонії» ми втілили своє бачення ролі людини у велетенському розвинутому світі. У нашій хореографічній постановці «Повз темряву» прослідковується трансформація особистості у глобалізованому світі як неминуча вимога сьогодення. Адже, якщо людина не стане потрібним елементом світу, їй навряд чи вдасться знайти своє призначення.

Тобто, приходить розуміння, що людське суспільство інтегральне і у ньому все залежить від кожного. У тому випадку, коли особистість або навіть країна не бажає приймати правила гри світу, вона опиниться поза соціуму чи світового контексту. У цьому випадку її інтереси та потреби не будуть враховуватися, а права відстоюватися. Людина або держава поступово зникне зі світової арени і обернеться на аутсайдера [1].

Глобалізація має сприйматися як процес, направлений на розширення людських можливостей. Головною проблемою для особистості стає захист своєї ідентичності. Не протиставляючи себе іншим, будучи толерантним, адаптуючись в екстремальній ситуації, відстояти своє «Я». Адже міцним підґрунтям людської цивілізації виступає самосвідомість і духовний світ особистості.

Сучасне суспільство створило нову людину, яка яскраво показує зовнішню активність. Проте, внутрішній світ сучасної особистості залишається пасивним. Зазнаючи тотального впливу різноманітної інформації, нова людина не має змоги вільно і всебічно розвиватися.

Вона не може приймати участь у житті суспільства, не отримуючи порцію нав'язливої інформації, часто суперечливої. Тож, необхідно знайти баланс між інформаційними технологіями і звичайними людськими цінностями.

На жаль, сьогодні людину оточує реальність, яка не спонукає її довіряти. Така дійсність формує неklasичний погляд на світ. Моделюється ірраціональна картина, у якій переважає хаос, випадковість тощо. Людина підсвідомо губиться у таємничому світі. Саме така неоднозначність і обернули сучасну людину на людину, яка повинна пройти відбір та реалізуватися у житті, щоб досягти якихось можливостей [8, 192].

З огляду на вище сказане, маємо зазначити, що у надзавданні своєї хореографічної постановки «Повз темряву» ми намагалися прослідкувати шлях видозмін головного персонажа, його супротив сумнівам і страхам і, у результаті, запалення власної «свічки». Однак, погоджуємося із науковцями, які стверджують, що сьогодні дуже не вистачає безпосереднього спілкування між людьми, оскільки спостерігається суттєве домінування позавербальних засобів передачі інформації.

У наслідку, з'являється новий тип людини – інтроверт, занурений у власний світ. Він поверхово уявляє духовні установки інших. Це призводить до поступової кризи сучасної культури. Сьогодні кожна культура для свого збереження потребує нормативних основ. Вони мали б забезпечити її цілісність у масі загальної світової культури.

Нам імпонує думка німецького філософа і соціолога М. Шелера: *«Вперше за всю історію людства, ми живемо у такий час, коли людина стала проблематичною сама для себе. Вона вже не розуміє, що вона існує, і водночас, знає, що вона про це не знає...»* [8, 193].

Транснаціональні заходи масової інформації стають надпотужним інструментом глобального світу. Канали сучасного телебачення насичені серіалами, які не несуть ніякого історичного контексту і художніх образів. Спостерігається хаос, дисгармонія, відсутність конкретної структури. Все в інформаційному світі не має цілісності. Особистість розгублено існує серед множини різних смислів.

Польський філософ З. Бауман так зазначав: *«...не великий тиск ідеалу, недосяжного для сучасної людини, а відсутність ідеалів; нестача рецептів достойного життя, чітких дороговказів, визначених орієнтирів... Характерною хворобою сучасної глобалізації, що переживає людство, стає розумова депресія. Це – відчуття власного безсилля і неспроможності діяти раціонально. Не вміння адекватно давати відповідь на виклики життя»* [8, 193].

Сьогодні проблема самоствердження людини у глобалізованому світі стає все більше актуальною. Мова йдеться не тільки про її збереження як особистості, а й про перспективи розвитку її унікальності. Необхідна умови, які б підштовхували людину до самореалізації, пошуку життєвого сенсу, підтримки психічної рівноваги. Вона має бути готовою увійти у реальне життя, зберігаючи свою національну, духовну, внутрішню автентичність.

Саме це ми мали на увазі, звернувшись до теми нашої кваліфікаційної роботи і працюючи на глибиною змісту хореографічної постановки «Крізь темряву». Пошук власного світла у вирії різних глобальних процесів – такою є тема нашої роботи, це ми, як балетмейстери, прагнемо донести до глядача зі сцени.

1.2 Взаємозв'язок глобалізації та культури у сучасному світі

Глобалізація, яка сьогодні охопила майже весь світ, позитивно впливає на економічний розвиток та модернізацію, сприяє культурному обміну між країнами. Але одночасно виникають нові проблеми та суперечності у культурній сфері. Розширюються культурні зв'язки між народами, у мистецтві відбувається взаємопроникнення різних напрямів, взаємообмін стилями і формами.

І у той же час, мистецтво намагаються підлаштувати до інтересів економічного ринку. Культурні моделі, які також змінюються, відтискають на другий план національну культуру, національну ідентичність та культурну унікальність [6, 56].

Працюючи над нашою кваліфікаційною роботою «Особистість у глобалізованому світі: концепт гармонії», ми усвідомлюємо, що ковтоком свіжого повітря для людини у динамічному світі може стати національна культура свого народу і мистецтво загалом. Це саме той концепт гармонії, який дозволяє особистості зберегти для себе своє «Я» у своєму маленькому світі, де все знайоме і затишне.

Загалом, культурна глобалізація являє собою взаємопроникнення різних національних культур в єдину культуру світову. Цьому активно посприяли розвиток транспортних засобів, засобів комунікації та економічних зв'язків. Вперше термін «глобалізація культур» виник у кінці 80-х років XX століття як наслідок зближення різних націй і розширення культурних зв'язків між народами. Науковці вбачають у цьому як позитивні сторони, так і негативні [14].

З одного боку, культурна глобалізація дає можливості людям більше спілкуватися і дізнаватися одне про одного; розширювати культурні зв'язки по усьому світу, обмінюватися досвідом і знаннями. З іншого боку, поряд із позитивною стороною, спостерігається вірогідність втрати культурної ідентичності.

Дійсно, сучасна молодь запозичує одне у одного звички, уподобання, моду тощо. Через це вони стають схожими одне на одного і просто безликими. Ще можлива втрата культурної ідентичності із-за зростання асиміляції, коли «сильніша» культура поглинає «слабшу». Або культурні меншини розчиняються у культурі іншого народу, нехтуючи при цьому рідною культурою [6, 56].

Сьогодні найвищим досягненням людської цивілізації вважається збереження культурної ідентичності. І це не зважаючи на зростаючу тенденцію до культурної уніфікації. На сучасному етапі словосполучення «культурна політика» стало обов'язковим атрибутом. Визначальною ознакою нової цивілізації є баланс між соціальною та культурною сферами життя людей.

Усі культурні системи мають міцний зв'язок із базовими потребами існування людини – розмноження, потреба у житлі, харчування, ціннісні орієнтації, норми тощо. Загальні цінності і людські норми існують у всіх культурах. У період глобалізації розуміння цих факторів стає глибшим на усіх щаблях життя суспільства. Саме із підґрунтя національної культурної ідентичності виникає питання, як окремі культури стають значимим елементом світової культури [1].

У самотньому історичному корінні заковані культурні відмінності між індивідами. Сучасний прогрес технологій і глобальні зміни у політиці, економіці чи культурі призвели до того, що різні народи знаходять можливості до взаєморозуміння і схиляються до формування єдиної глобальної культури світу. Різні ідеї та структури також стають глобальними – ідеали краси, людські права чи принципи організації.

Вже із середини XX століття розпочався поглиблений підхід до збереження культурного генофонду людства. Розширення комунікації між різними культурами, з одного боку, сприяє збагаченню власної культури через обмін досвідом, тим самим підносячи її на вищий щабель розвитку. З іншого боку – внаслідок уніфікації та певних стандартів, може спровокувати до культурного виснаження [6, 57].

Культурна глобалізація найяскравіше прослідковується у мистецтві. Воно охоплює у якості засобів, які об'єднують усі світові культури, універсальні людські цінності, знання і бажання покращити світ. Світові глобальні зміни дозволяють творчим діячам з різних куточків світу спілкуватися між собою, обмінюватися досвідом і знаннями. Вони тепер мають чудові можливості демонструвати свої твори на світовій арені. Це, безперечно, є позитивним проявом культурної взаємодії.

Наприклад, ми, будучи молодою людиною з Китаю, навчаємося в Україні, пізнаємо її культуру, мистецтво, традиції тощо. У той же час, ми, як носії своєї власної національної культури, знайомимо наших викладачів і однокурсників-українців із танцювальною культурою Китаю. Свою хореографічну постановку «Повз темряву» у контексті кваліфікаційної роботи ми створили, ґрунтуючись на національній хореографії, доповнюючи її елементами сучасного танцю, який розповсюджений майже в усьому світі.

Сучасне мистецтво, у тому числі і хореографічне, є своєрідною символічною системою, без якої функціонування сучасного суспільства практично унеможлиблюється. Різні культурні установи, які сприяють збереженню національного надбання, поширенню творів мистецтва, підтримці митців усього прогресивного світу, збору коштів на потреби тощо являють собою у західноєвропейському світі дуже потужну індустрію [6, 57].

Мистецтво у глобалізованому світі грає велику суспільну роль у соціальній ієрархії та має політичний вплив. Щоб підтверджувати свою значущість на сучасному етапі, мистецтво має висвітлювати характер світових процесів і рухатися з ними в одному темпі. Особливо це стосується економічного розвитку різних країн. Культурна світова мережа саморегулюється і діє у певних суспільно-політичних умовах та конкретному соціокультурному середовищі.

Експерти відмічають, що поступове поєднання мистецтва і глобалізованої культури отримало свій поштовх після вистави «Чарівники землі» у 1989 році. Вона відбулася у Центрі Помпиду у Франції. Поступово, з 90-х років XX століття художники з різних країн ставали активними учасниками подібних міжнародних

виставок сучасного мистецтва. Прикладом такої виставки у XXI столітті може бути Венеціанська бієнале, Маніфеста (Fijen, 2020) інші.

На цьому заході принцип участі регіональних мистців дотримувався чітко. Так, у 1997 на виставці Венеціанської бієнале більшість представників образотворчого мистецтва були з Китаю. Презентуючи глобальне світове мистецтво на цій виставці у 1999 році, організатори запросили до участі молодих художників переважно із Далекого Сходу, а у 2003 році свої твори презентували митці з Африки.

Наведений приклад демонструє, що культурна глобалізація виступає ефективним засобом збагачення та розширення культурних зв'язків. Відбувається поширення не тільки західної культури, а й знайомство з культурою інших країн [6, 58].

При розробці культурної політики на рівні держав враховують негативні наслідки, про які зазначалося вище. Фінансування спрямовується на збереження, розвиток та збагачення культурної спадщини своєї нації. У життя впроваджуються важливі принципи та цінності культурної політики.

Суспільства намагаються розв'язувати цілу низку існуючих проблем. Серед них найважливішими є збереження культурної спадщини нації та доступність до неї всіх етнічних груп; рівноправний статус мов; підтримання мови меншин; розширення протиріч між мовними групами тощо.

Тому сьогодні культурна політика багатьох країн переорієнтовується. Змінюється модель асиміляції, коли меншини відмовляються від своїх культурних традицій, коли особистість підлаштовується до панівної етнічної культури. Яскравим прикладом цього може слугувати США, де мільйони різних людей спілкуються одночасно своїми етнічними мовами і англійською, приймають участь у національних та етнічних фестивалях, вчать історію нації та країни [5, 16].

Тож, глобалізація, поряд із певними проблемами, позитивно рухає до розвитку сучасне світове мистецтво. Створюються можливості вливання національних культур до міжнародного контексту. Відбувається стимуляція

фінансового забезпечення різних мистецьких ініціатив. Це сприяє розвитку культурного ринку і інтересу до творчості великих мас. Культурна глобалізація підживлює обмін різними державами своїми цінностями культури, підтримує споріднення різних традицій.

Зближення між різними країнами споживчої і ділової культур стає також характерним для культурної глобалізації. Таке міжнародне спілкування веде до популяризації у всьому світі окремих культур різних націй, що є дуже позитивним. Але з іншого боку, популярні міжнародні явища культури можуть нівелювати національні або трансформувати їх на міжнародні. Останнє розглядається діячами культури як втрату національних цінностей. Звучать заклики до відродження національної культурної спадщини [6, 58].

Подібні соціально-культурні зміни у глобалізованому світі пробуджує у сучасної людини прагнення вийти з-під тягаря історичного досвіду, долі свого покоління. Народжується нова культурна модель особистості, яка має індивідуальну біографічну конструкцію нового виду.

Однак, глобалізаційні процеси досить загострюють ключове питання культурної ідентичності особистості. Основною рисою є відмінність, яка проявляється у мові, правових нормах, релігії, стандартах та цінностях, символах тощо.

Через ці показники різні етноси відрізняють себе від інших, тим самим забезпечуючи стабільність свого життєвого простору. Тож, культура формує своєрідний символічний порядок, який виступає важливим орієнтиром. Без нього не можлива організована структура спільного життя людей [3].

Без врахування глобальних світових процесів, потрапляння особистості до іншого культурного середовища може викликати у неї культурний шок. Людина відчуває себе безпорадною у розвинутому культурному світі. Ми мали це на увазі, створюючи лібрето до нашої хореографічної постановки «Повз темряву» і намагаючись через символіку танцювальних рухів передати почуття безпорадності і страху сучасної особистості.

1.3 Мистецтво як шлях до духовної гармонії особистості

Вся тривала історія розвитку людської цивілізації є свідченням про дуже важливу роль мистецтва у житті цілих суспільств та становленні особистості зокрема. С давніх давен феномен мистецтва виступав унікальним засобом пізнання людиною навколишнього світу. Через призму духовності воно «очищало» людську натуру і зцілював її.

Сьогодні через бурхливі глобалізаційні процеси у світі, особистість, особливо наше покоління, стикається із багатьма факторами, які не сприяють позитивно на процес становлення та соціалізації молодій людини. Особливою виявляється проблема заохочення сучасного покоління до вивчення багатогранності мистецтва. Це б посприяло гармонійному формуванню юного індивіда [4, 146].

Внутрішній світ людини розкривається від спілкуванням з мистецтвом. Розвивається і удосконалюється творче сприйняття нею реальності, формується вміння визначати життєві цінності та ідеали. Обравши досить складну тему нашої кваліфікаційної роботи «Особистість у глобалізованому світі», ми не могли оминати своєю увагою значення мистецтва у визначенні людиною свого місця у мультикультурному глобалізованому світовому просторі.

На наш погляд, мистецтво є одним із засобів реалізації сучасною людиною у соціальному середовищі. Воно підказує шляхи вирішення життєвих ситуацій та подолання труднощів. Питання мистецького впливу на людину не нове. Ця проблема неодноразово досліджувалася впродовж усієї історії людства, ще з часів античності. До прикладу, роздуми про взаємозв'язок людини з мистецтвом зустрічаються вже у філософських поглядах Платона [4, 147].

Мистецтву притаманна гармонія. Вона вважається якісним показником естетичного ідеалу. Тож і метою розвитку всіх суспільств має бути формування гармонійно розвинутої, соціально активної людини. У такій особистості має поєднуватися духовне багатство і моральна чистота поряд з фізичною досконалістю. Як вважали стародавні греки, красива фізично людина має бути

красива духовно. Нам, як хореографу, дуже імпонує такий погляд на людину, оскільки саме хореографічне мистецтво покликане розвивати особистість і духовно і фізично.

Варто зазначити, що важливим у гармонійному розвитку людини має бути виховання її інтелекту. Саме завдяки своєму розуму людство відрізняється від тваринного світу, створивши різноманітні багатства матеріальної і духовної культури, забезпечуючи тим самим безперервний прогрес. Тож, оволодіння знаннями, розвиток мислення, пам'яті, фантазії та уяви має виступати основою всебічного розвитку гармонійної особистості [2].

Духовному зростанню людини та формуванню у неї естетичних смаків має приділятися особлива увага у світі глобальних змін. Важливою складовою у цьому процесі є художнє виховання. Використовуючи виховний вплив мистецтва, у сучасної людини необхідно сформувати уміння естетично сприймати і оцінювати художні твори. Повноцінним учасником культурного життя суспільства на сучасному етапі робить естетичне виховання. Людина може бути не тільки митцем, але й читачем, глядачем.

Дякуючи естетичному вихованню, особистість вчиться розрізняти добро і зло, прекрасне і потворне, смішне і сумне. У людини формується естетичне ставлення до навколишньої дійсності, а саме: смак, естетичні ідеали, здатність співпереживати, жити за законами краси тощо.

Оскільки мова йде про гармонійно розвинену людину, її моральна краса має позитивно впливати на оточення. Її громадська поведінка має бути вагомою у суспільстві. Тобто, усі складові процесу виховання особистості впливають на неї комплексно, доповнюючи одна одну [4, 148].

Естетичне виховання у мистецькому контексті має дуже міцний зв'язок із культурним життям свого народу. Воно є відображенням культурного розвитку цілої нації, її національних традицій, впливає на створення нових, сучасних, культурних цінностей. Таким чином, відбувається посилення інтересу у молодих людей до творів мистецтва, зокрема народного, до історичних культурних пам'яток, звичаїв та обрядів своєї нації.

Взагалі, показником розвитку людських стосунків у будь-якому суспільстві виступає духовний розвиток особистості. Духовність спонукає індивіда жити за законами краси, відповідно до власних життєвих ідеалів та тих, що побутують у суспільстві. Збагачуючи навколишнє середовище загальнолюдськими цінностями та культурним досвідом, виховання особистості відбуватиметься активніше, більш цілеспрямовано і свідомо.

Спілкування із будь-яким видом мистецтв відбувається відповідно до певних психологічних факторів сприймання. Мова йде про індивідуальний розвиток людини, про її інтелектуальний розвиток, емоційність, життєвий досвід.

Все перераховане впливає на сприйняття людиною творів мистецтв, їх застосування. Виникають емоції та народжуються почуття, взаємодіє свідомість та чуттєвість, що призводить до глибшого сприйняття мистецтва [4, 148].

Сьогодні, зважаючи на глобальні трансформації суспільного життя та соціокультурні зміни у світі, постає необхідність переосмислення проблеми впливу мистецтва на становлення особистості людини. На формування її свідомості, стилю життя, ставлення до соціуму загалом. Мистецтво має можливість специфічного впливу на особистість. Незримо, непомітно і постійно мистецтво здійснює свій вплив на почуття, свідомість, інтелект.

Одним із особливих інститутів людської соціалізації виступає мистецтво хореографії. Воно бере на себе певні функції, притаманні культурі в цілому. Як вид мистецтва, хореографія є віддзеркаленням стану суспільства, його свідомості, ментальності і людських потреб. До того ж, у хореографічному мистецтві втілюються й такі форми суспільної свідомості, як релігія, наука, міфи, політика і право тощо [10].

Феномен хореографії має антропологічний характер. Це стосується усіх щаблів людини як живого організму. Унікальність танцю у тому, що він об'єднує психофізичні, художньо-творчі, комунікативні, кінетичні прояви людини. Сприяючи розвитку емоційного сприйняття навколишнього світу, хореографічне мистецтво, поряд з цим, зміцнює здоров'я, формує вірну поставу, позитивно

впливає на розвиток пам'яті, уваги, фантазії, уяви. Тобто, позитивно діючи на загальний фізичний стан, танець духовно удосконалює особистість.

У сучасному глобалізованому світі спостерігається помітна криза в освіті. З огляду на це, варто було б звернути увагу на думки видатних педагогів і мислителів з минулих часів, які вбачали в культурі і мистецтві значиму частину освіти молодих поколінь.

Хореографія виступає потужним соціокультурним чинником розвитку людини і її творчої діяльності. Особистість, яка знаходиться у вирі світових трансформацій, отримує від танцю естетичне і моральне задоволення. А це призводить до гармонії душі [10].

У свій час античний філософ Платон зазначав, що *«мистецтво має стати провідним у вихованні»*. Греки бачили виховання людини красою і добром. Мистецтво (зокрема, танець та музика) входило до семи вільних мистецтв, які вивчалися у школах стародавньої Греції – граматика, риторика, арифметика, геометрія, астрономія. З плином часу всі перераховані мистецтва, окрім музики і танцю, стали науками і освіта втратила мистецьку основу [15, 182].

Багато діячів американської освіти бачать у мистецтві ліки від соціальних хвороб та порятунком глобалізованого суспільства. Вони стверджують, що у сучасних умовах лише мистецтво здатне допомогти зберегти людяність. Тому так важливо сьогодні приділяти увагу естетичному розвитку підростаючого покоління.

Під враженнями від краси природи, прочитаної книги чи переглянутого фільму у людини виникає естетична реакція. Людина, захоплена певним естетичним ідеалом, намагатиметься його наслідувати у своєму житті.

Тож, мистецтво покликане допомогти людству виявити те, що у неї є. Мистецтво має неймовірно потужну силу гуманізувати усі світові процеси. Сьогодні в усьому світі спостерігається збільшення уваги до всебічного формування особистості через явища мистецтва, через збереження і примноження світової мистецької спадщини, оскільки це є запорукою майбутнього людської цивілізації.

Висновки до першого розділу

1. Визначено, що світова глобалізація ставить перед людиною нові виклики і проблеми. Кардинальні зміни, які відбулися у всіх складових існування суспільства, не дозволяють людині швидко до них адаптуватися. Формування нових реалій життя викликає появу нових норм взаємин між людьми. Поява нових критеріїв і показників добробуту, розуміння сенсу людського існування, шляхів досягнення поставленої мети ускладнює розуміння різноманітних явищ, фактів, процесів тощо.

Відбуваються зміни у переліку професій, у моралі та праві; трансформується політика і масові комунікації; усі соціальні сфери життя сучасної людини. За такої дійсності статус людини у глобальному світі стає домінуючим. Процес глобалізації сприяє розкриттю внутрішніх ресурсів особистості. Глобалізація стає процесом розширення особистісних можливостей.

Захист своєї ідентичності у таких умовах стає головною проблемою. Зазнаючи тотального впливу різноманітної інформації, нова людина не має змоги вільно розвиватися. Необхідний баланс між інформаційними технологіями і звичайними людськими цінностями. Особистість має існувати у реальному житті, зберігаючи при цьому свою національну, духовну, внутрішню автентичність.

2. Проаналізовано, що глобалізаційні процеси позитивно впливають на культурний обмін між країнами. Відбувається розширення культурних зв'язків між народами. Однак, культурні моделі відтискають на другий план національну культуру, національну ідентичність та культурну унікальність. Культурна глобалізація спонукає різні національні культури об'єднуватися у єдину світову, що може стати причиною втрати культурної ідентичності.

Взаєморозуміння між різними національними культурами сприяє розширенню комунікації між різними культурами і збагаченню власної культури. Культурна глобалізація найяскравіше помітна у мистецтві. Вона

дозволила творчим діячам з різних куточків світу спілкуватися між собою, обмінюватися досвідом і знаннями. Щоб підтверджувати свою значущість на сучасному етапі, мистецтво висвітлює характер світових процесів і рухається з ними в одному темпі.

Найважливішими питаннями світової культурної політики є збереження культурної спадщини нації та доступність до неї всіх етнічних груп; рівноправний статус мов; підтримання мови меншин; розширення протиріч між мовними групами тощо. Культурна глобалізація підживлює обмін різними державами своїми цінностями культури, підтримує споріднення різних традицій. Світова культура формує своєрідний символічний порядок, який виступає важливим орієнтиром для окремої людини.

3. Досліджено, що мистецтво відіграє дуже важливу роль у становленні особистості людини. Мистецький феномен вважається унікальним засобом пізнання навколишнього світу. Сьогодні у глобалізаційному світі виникає необхідність для людства залучатися до явищ мистецтва. Від спілкування з мистецтвом розкривається внутрішній світ особистості, розвивається і удосконалюється творче сприйняття нею реальності, формується вміння визначати життєві цінності та ідеали.

Мистецтво є одним із засобів реалізації сучасної людини у соціальному середовищі. Важливою складовою духовного зростання людини є художнє виховання. Завдяки виховному впливу мистецтва, у неї формуються вміння естетично сприймати і оцінювати художні твори. Особистість починає естетично ставитися до навколишньої дійсності, у неї розвивається смак, естетичні ідеали, здатність співпереживати, жити за законами краси тощо.

Естетичне виховання є відображенням культурного розвитку нації. Показником стану суспільства виступає мистецтво хореографії. Хореографія виступає потужним соціокультурним чинником розвитку людини і її творчої діяльності. Сьогодні спостерігається збільшення уваги до всебічного формування особистості через явища мистецтва.

РОЗДІЛ 2. Художні особливості хореографічної постановки «Повз темряву» у контексті створення кваліфікаційної роботи «Особистість у глобалізованому світі: концепт гармонії»

2.1. Ідейно-тематичний аналіз хореографічного твору

Тема: Пошук внутрішнього світла на шляху подолання страхів та сумнівів.

Ідея: Духовне зростання та самопізнання через боротьбу з власними страхами.

Надзавдання: Трансформація героя, який замість того, щоб піддаватися страхам і сумнівам, знаходить спосіб запалити «свічку» свого власного світла.

Конфлікт: Між внутрішньою силою героя і його страхами, сумнівами та внутрішньою «темрявою», яка заважає йому знайти свій шлях.

Наскрізна дія: Рух до світла, внутрішнього і зовнішнього, який відбувається через поступову трансформацію героя: від сумнівів та пригніченості до впевненості й сили.

Час дії: Умовний, позачасовий простір, який відображає внутрішній світ героя.

Місце дії: Умовний, абстрактний простір, що символізує внутрішній світ героя, де темрява і світло борються за панування.

Форма: Танцювальний монолог.

Стиль: Поєднання сучасних танцювальних технік з класичним танцем.

Жанр (за драматургією): Лірико-драматичний.

Лібрето

Герой стоїть на межі світла та темряви, занурений у атмосферу невідомості. Його тіло напружене, рухи нерішучі, наче він відчуває тягар власних страхів, які поволі починають оточувати його, набираючи форми темних силуетів. Вони символізують його сумніви та невпевненість і манять героя до себе.

Зробивши перші кроки, герой рухається глибше в темряву. Його пози стають згорбленими, а рухи – розірваними та затисненими, що відображає його страх перед невідомим. Він намагається вирватися, озирається в пошуках виходу, але відчуває, що темрява все міцніше тримає його у своїх обіймах.

Темрява повністю поглинає героя, і він бореться з відчуттям безвихідності. Його рухи стають агресивними, швидкими і сповненими внутрішнього конфлікту, відображаючи безпорадну боротьбу з власними страхами. Герой кидається з боку в бік, намагаючись вирватися з невидимих пут, що стримують його свободу.

Навколо нього кружляють тіні болю, розчарування і спокус, прагнучи поглинути його. Вони рухаються хаотично, ніби хочуть заволодіти його душею. Герой поступово слабне в цій боротьбі, падає на коліна, опустивши голову, і ніби змиряється з поразкою.

У момент найглибшого відчаю, на сцені з'являється слабке світло — іскра надії, яка освітлює темряву. Герой піднімає голову, помітивши цей промінь. У його очах з'являється нова рішучість, і рухи набувають сили та впевненості.

Іскра надії манить його вперед, і він, відчувши її підтримку, починає рухатися у її напрямку. Його тіло розпрямляється, рухи стають плавнішими, сповненими гармонії та внутрішньої сили. Герой починає розуміти, що йому під силу подолати темряву. Герой продовжує рухатися до світла, і темрява поступово відступає перед його рішучістю. Тіні, що уособлюють страхи і розчарування, слабшають і розчиняються в просторі. Тепер він більше не боїться, його рухи сповнені впевненості та спокою.

Світло розливається по сцені, і темрява вже не може тримати героя. Він проходить крізь свої страхи і виходить на новий рівень усвідомлення себе. Його рухи вільні, легкі, що символізує перемогу над внутрішніми бар'єрами та здобуття внутрішнього світла і спокою.

Опинившись сам на сцені, осяяний світлом, герой зупиняється. Він притискає руки до серця, ніби відчуваючи, як це світло стало частиною його самого. У цьому жесті відображається внутрішня перемога та обітниця зберігати

світло в собі і нести його через усі життєві труднощі.

Дійові особи та їх характеристика

«Герой» - центральна фігура хореографічної постановки, що втілює людську сутність, яка проходить через внутрішню боротьбу та пошук гармонії. Він є сильною, але вразливою особистістю. Початково нерішучий і сповнений страхів, герой трансформується, долаючи свої сумніви і досягаючи внутрішньої гармонії та свободи.

Його образ символізує боротьбу людини з власними слабкостями та прагнення досягти світла у темряві. Драматичний шлях героя охоплює етапи страху, сумнівів, відчаю, поступового усвідомлення сили надії та, зрештою, перемоги над собою.

«Темрява» - абстрактний образ, який символізує внутрішні страхи, сумніви та безнадію, що переслідують героя. Вона є абстрактним антагоністом, уособленням хаосу, невизначеності та внутрішньої слабкості. Її динаміка проявляється у тиску на героя та спробах позбавити його свободи.

Темрява протидіє герою, створюючи конфлікт і змушуючи його шукати внутрішні ресурси для подолання страхів.

«Тіні» - це абстрактний образ, персоніфікація болю, розчарувань і спокус, які оточують героя. Це хаотичні та невловимі істоти, що кружляють навколо героя й підсилюють його тривогу. Вони виступають вторинною загрозою, що знищує впевненість героя та пробуджує в ньому сумніви.

Їхня роль у композиції підсилюється драматизмом боротьби героя, загострюючи його емоційний і фізичний конфлікт.

«Світло» - це символ надії, внутрішньої сили, та духовного відродження. Спочатку це слабкий промінь, що поступово набуває сили та освітлює шлях героя. Світло має трансформаційну функцію: воно спрямовує героя до гармонії та допомагає йому подолати темряву.

Його роль є вирішальним фактором у перетворенні героя: воно виконує функцію провідника, який дарує впевненість і внутрішню силу.

2.2. Композиційно-архітектонічна будова хореографічної постановки

Хореографічна драматургія постановки

Експозиція: Поява героя, оточеного темрявою, яка символізує його внутрішній хаос і страхи. Його рухи повільні, нерішучі, він бореться з невидимими путами. Темрява поступово починає оживати, набуваючи форми Тіней — неловимих, примарних фігур, які рухаються хаотично, створюючи навколо героя атмосферу напруги. Раптово в просторі з'являється слабкий промінь Світла, який розсікає темряву. Він наче манить героя вперед, але залишається поза його досяжністю.

Зав'язка: Герой робить перші кроки в напрямку Світла, але кожний його рух викликає активний опір Темряви. Тіні посилюють свій хаотичний танець, кружляючи ближче до героя, їхні різкі рухи нагадують удари, які намагаються зламати його волю.

Промінь Світла стає трохи яскравішим, прориваючись через темряву. Тіні збираються в один потік, створюючи навколо героя справжню бурю. Герой, знайшовши у собі внутрішню іскру сили, повільно піднімається. Його рухи стають більш стійкими, що символізує початок його активного опору Темряві та пошуку шляху до Світла.

Розвиток дії:

I ступень. Герой, зібравши рештки сил, починає рухатися до Світла, яке поступово стає яскравішим. Однак його шлях усе ще сповнений випробувань. Темрява активізується, випускаючи на нього Тіні, які рухаються з подвійною енергією. Їхні танці стають більш агресивними, хаотичними і тісніше оточують героя, створюючи враження замкненого кола.

II ступень. Герой намагається прорватися крізь Тіні, часом зупиняючись, щоб зібратися з духом. На сцені з'являється відчуття нескінченного протистояння, яке розгортається у драматичних рухах і напружених паузах.

III ступень. Тіні утворюють стіну, яка повільно, але невпинно наближається до героя. Вона символізує новий рівень загрози — його страхи та сумніви тепер здаються непереборними. Герой на мить зупиняється, розгублений, але тоді погляд його знову натрапляє на **Світло**, яке з кожною секундою стає все ближчим.

IV ступінь. Темрява відступає на мить, а Герой, з глибоким вдихом, стоїть серед простору, наповненого світлом. Але боротьба ще не завершена — Темрява все ще присутня, готова до останнього випробування.

Кульмінація: Герой досягає центрального простору, повного світла, Тіні відступають в темряву, залишаючи простір відкритим і безпечним. Світло наповнює сцену, і герой стоїть посередині цього простору, наче очищений і переможений, але водночас вільний, готовий до нового початку. Цей момент є вершиною його внутрішнього зростання і тріумфу над власними страхами.

Розв'язка: Герой стоїть, осяяний світлом, готовий нести цей світлий внутрішній світ у своєму житті, знаходячи нову силу в тому, щоб залишатися вірним собі та своїй внутрішній гармонії.

Музична драматургія

Основні частини	Такти	Хронометраж
<i>Експозиція</i>	32	00:27 с.
<i>Зав'язка</i>	64	01:24 с.
<i>Розвиток дії</i> <i>I ступінь</i>	48	01:39 с.
<i>II ступінь</i>	32	01:52 с.
<i>III ступінь</i>	32	02:20 с.
<i>IV ступінь</i>	32	
<i>Кульмінація</i>	24	03:46 с.
<i>Розв'язка</i>	32	04:00 с.
360 тактів		06 хв. 08 сек.

Упорядкованість музичних епізодів

Епізод 1. Внутрішній світ героя.

Герой перебуває у стані внутрішньої напруги, прихованої під зовнішнім спокоєм. Його рухи є стриманими та нерішучими, що відображає процес усвідомлення внутрішнього сум'яття та початкову нездатність протистояти власним страхам. Цей стан символізує людську вразливість перед невідомим.

Оточення представлене легкими, ледь помітними тінями, що рухаються плавно й органічно. Вони уособлюють початковий рівень страхів героя, які ще не повністю захопили його свідомість, але вже починають впливати на його стан. Їхні рухи нагадують хвилі або туман, створюючи атмосферу прихованої загрози та невизначеності.

Світло, ледь помітне серед загальної темряви, виконує функцію символу надії. Його слабкі відблиски натякають на можливість виходу із кризового стану. Світло має метафоричний характер, воно не тільки вказує шлях, а й пробуджує у герої приховані сили, що поступово формуватимуть його рішучість і здатність до боротьби.

Тривалість: 01хв.10 с.

Епізод 2. Поява темряви.

Темрява поступово набуває чіткої форми, перетворюючись на домінуючий образ, що поступово охоплює сценічний простір. Її розширення створює відчуття невідворотності та підсилює атмосферу напруги.

Тіні, що раніше діяли стримано, тепер стають більш активними. Їхні рухи характеризуються хаотичністю та динамікою, що відображає їхню агресивну природу. Вони наближаються до героя, створюючи враження оточення та ізоляції.

Герой намагається ухилитися від тіней, здійснюючи невпевнені рухи, які поступово стають більш скутими. Ця динаміка відображає його внутрішню паніку та зростаючу втрату контролю. Рухи героя перестають бути гармонійними, набуваючи рис боротьби з невидимими, але потужними силами.

Контраст між світлом і темрявою загострюється, що служить ключовим драматургічним елементом сцени. Світло, залишаючись слабким і приглушеним, протистоїть пануючій темряві, символізуючи приховану надію, яка ще не здатна вирвати героя з пастки страху. Така взаємодія підкреслює початок центрального конфлікту між героєм та його внутрішніми переживаннями.

Тривалість: 01хв.20 с.

Епізод 3. Боротьба з тінями.

Герой вступає у відкриту боротьбу з тінями, що безперервно оточують його, намагаючись позбавити свободи та занурити в безнадію. Його рухи стають інтенсивними та різкими, часом демонструючи агресію, яка свідчить про наполегливе прагнення вирватися з пастки. Утім, у кожному його русі також простежується вразливість, що відображає його внутрішню боротьбу та людську крихкість перед обличчям страхів.

Тіні, як вторинна, але потужна загроза, утворюють навколо героя динамічний простір хаосу. Їхні рухи хаотичні та непередбачувані, створюючи відчуття невпинного тиску та нестабільності. Вони діють як уособлення невпевненості та болю, посилюючи драматизм сцени.

Темрява продовжує активно захоплювати простір, прагнучи повністю підкорити сцену. Утім, на цьому тлі починає проступати слабкий промінь світла. Його поява створює виразний емоційний контраст, натякаючи на можливість виходу з темряви. Це світло, хоч і ледь помітне, стає символом надії, яка поступово пробивається крізь морок.

Хореографія ретельно балансує між відображенням боротьби героя із зовнішніми проявами темряви та його внутрішнім конфліктом. Рухи наповнені як напругою протистояння, так і моментами внутрішнього перелому, що відображає складний і багатогранний процес трансформації.

Тривалість: 00хв.50 с.

Епізод 4. Перемога над темрявою.

Світло, набираючи інтенсивності, починає активно розсіювати темряву, поступово звільняючи сцену від її тиску. Герой, раніше скований хаосом та

страхами, помічає це світло і відчуває його силу. Воно стає для нього символом надії та орієнтиром, що відкриває новий шлях.

Рухи героя зазнають помітної трансформації: з хаотичних і нерішучих вони поступово стають впевненими, спокійними та плавними. Кожен його жест виражає наростаючу рішучість і звільнення від страхів. Герой спрямовується до світла, яке немов кличе його, прокладаючи шлях до гармонії.

Тіні, відчуваючи втрату своєї сили й контролю, здійснюють останню спробу оточити героя. Їхні рухи стають агресивними, але вже безладними, символізуючи їхню безпорадність перед наростаючою силою світла. Зрештою, вони поступово розчиняються у темряві, залишаючи сцену в спокої.

Світло, досягнувши своєї кульмінаційної потужності, займає центральне місце на сцені. Воно освітлює героя, який тепер виконує символічний жест єднання зі світлом — рух, що виражає його досягнення внутрішньої гармонії та духовного перетворення. У цьому моменті проявляється перемога героя над темрявою, страхами та сумнівами, а також його повне звільнення й оновлення.

Тривалість: 01хв.40 с.

Епізод 5. Перемога та спокій.

Сцена поступово наповнюється яскравим, теплим світлом, яке повністю витісняє темряву, символізуючи перемогу добра, надії та внутрішньої сили. У центрі композиції постає Герой, сповнений внутрішнього світла та гармонії. Його постава виражає впевненість і спокій, а вся його сутність випромінює відновлену енергію життя.

Рухи Героя стають плавними, легкими та невимушеними. Вони позбавлені будь-якої напруги, відображаючи його духовне відродження та звільнення від тягаря страхів і сумнівів. Його пластика тепер наповнена гармонією та радістю, що передається кожному глядачеві.

Кульмінаційний момент завершується фінальним жестом Героя — він повільно притискає руки до серця, що символізує інтеграцію світла в його внутрішню сутність і прийняття нового стану буття. Цей жест відображає завершення його шляху трансформації та початок нового життєвого етапу.

Завершення постановки супроводжується тихим, але впевненим рухом Героя вперед, ніби він іде назустріч новому життю, освітленому його внутрішнім світлом. У цей момент сцена занурюється в атмосферу спокою й надії, залишаючи глядача з відчуттям завершеності та натхнення.

Тривалість: 01хв.50 с.

2.3. Характеристика музичної основи хореографічного твору та сценографія

Музична основа хореографічної композиції «Повз темряву» виконує ключову роль у створенні атмосфери, посиленні емоційного впливу та формуванні драматургічного напруження. Вона підкреслює основні ідеї постановки, спрямовує увагу глядача на певні аспекти розвитку сюжету та створює ритмічну основу для танцювальної лексики.

Музика відображає драматичну динаміку твору, поділяючись на кілька тематичних частин, які відповідають етапам хореографічної композиції: Початок характеризується мінімалістичними мелодіями, які створюють напружену атмосферу, що символізує внутрішній конфлікт героя.

Центральна частина – наповнена динамічними і контрастними музичними елементами, що передають боротьбу героя з тінями та темрявою. Завершальна частина звучить у мажорних тонах із піднесеними, мелодійними мотивами, які відображають перемогу світла й гармонії.

Використання струнних інструментів підсилює емоційність, створюючи враження тривоги, а згодом – гармонії. Перкусія додає ритмічній напруги, особливо в сценах боротьби, підкреслюючи енергію і драматизм дійства. Електронні звукові ефекти в перших епізодах символізують хаос і невизначеність, створюючи сучасне звучання та відчуття просторової глибини.

Музика змінює темп і динаміку відповідно до драматургії твору. Вона переходить від повільного і спокійного звучання до швидкого і насиченого, а

кульмінаційний момент підкреслюється потужними оркестровими акцентами. У фіналі музика стає м'якою та піднесеною, символізуючи гармонію.

Гармонійні поєднання звуків і тематичні мотиви створюють глибокий емоційний резонанс, дозволяючи глядачеві співпереживати героєві. Музика викликає відчуття напруги, катарсису та духовного очищення. Кожний музичний акцент підкреслює танцювальні рухи, забезпечуючи синхронність і гармонію між звуком і пластикою. Музика не лише супроводжує, але й є інтерактивним елементом постановки, взаємодіючи з рухами виконавців.

Таким чином, музична основа в хореографічному творі є не лише засобом супроводу, але й повноцінним учасником драматургії, який формує емоційний і художній зміст постановки.

Музичний розмір – 2/4.

Темп: від помірного до швидкого.

Характер музики: глибинний, спокійний

Сценографія хореографічної постановки «Повз темряву»

Сценографія хореографічної постановки «Повз темряву» є важливим елементом, що формує емоційну атмосферу, посилює драматургічний зміст та поглиблює художнє враження. Кожен сценографічний компонент підкреслює головну ідею твору – боротьбу героя з власними страхами та пошук внутрішньої гармонії.

Сцена поділена на кілька рівнів, що відображають психологічний стан героя. Нижній рівень символізує темряву та хаос, а верхній – прагнення до світла й гармонії. На сцені використовуються мобільні конструкції, які змінюють простір під час розвитку сюжету. Вони символізують перешкоди та перетворення в житті героя.

Освітлення

Освітлення є головним інструментом, що передає внутрішній конфлікт. У перших сценах панує м'яке розсіяне світло, яке поступово змінюється на більш

контрастне, підкреслюючи боротьбу героя з темрявою. У фіналі сцена наповнюється яскравим, чистим світлом, яке символізує перемогу гармонії.

Напрямок світла спрямовані з різних боків, що створює ілюзію змінного простору, занурюючи героя в різні емоційні стани. Колірна палітра змінна - на початку домінують холодні відтінки (сірий, чорний, темно-синій), які підкреслюють атмосферу тривоги. У кульмінації та фіналі поступово вводяться теплі кольори (жовтий, золотистий, білий), що створюють відчуття надії та очищення.

Для розкриття візуальних образів, таких як «Тіні», «Темрява» використовуються проекції, що створюють ефект рухомих тіней навколо героя. Це підсилює візуальну напругу та драматизм, відображаючи внутрішні страхи й тривоги.

У фіналі сценографія переходить у стан гармонії: сцена наповнюється світлом, а тіні зникають. Герой стоїть у центрі сцени, символізуючи досягнення внутрішньої рівноваги. Навколишній простір стає простим і чистим, підкреслюючи завершення конфлікту та початок нового життєвого етапу. Динамічні ефекти – дим і туман використовуються для створення атмосфери загадковості на початку постановки. У фіналі туман розсіюється, символізуючи прозорість і ясність.

Відео проекції доповнюють сцени абстрактними образами, такими як хвилі чи спіралі, що відображають внутрішню боротьбу героя та його шлях до гармонії. Сценографія «Повз темряву» інтегрує візуальні, світлові та матеріальні елементи, які разом із хореографією створюють багатовимірний простір для передачі глибоких емоцій і філософського підтексту твору.

Костюми

Костюм Героя має підкреслювати його трансформацію від стану сум'яття і боротьби до гармонії та внутрішнього світла. Він повинен бути динамічним, багатошаровим і гармонійно доповнювати тему постановки,

сприяючи драматургічному розвитку. Напівприталений верхній одяг дозволяє легко рухатися, водночас відображаючи напруження й стриманість.

Нижня частина костюма має вільний крій, що підкреслює плавність рухів під час досягнення гармонії. Костюм багат шаровий, з тонкими напівпрозорими елементами, які знімаються або змінюють форму впродовж хореографічного виступу, символізуючи позбавлення від темряви та страхів.

Костюм Героя виконує не лише декоративну функцію, а й є важливою частиною драматургії вистави. Він демонструє зміну внутрішнього стану персонажа, підсилюючи емоційний і візуальний ефект постановки. Динамічність елементів костюма надає рухам героя символічної глибини, відображаючи його шлях «крізь темряву» до світла (Додаток А).

Костюм до образу «Темрява».

Образ «Темрява» в хореографічній постановці є символом внутрішніх страхів, сумнівів та безнадії, що поглинають героя. Костюм для цього образу має підкреслювати зловісну та хаотичну природу темряви, її здатність нав'язувати себе і створювати перешкоди на шляху до внутрішньої гармонії героя.

Костюм має об'ємний, незграбний вигляд, що символізує хаос і невизначеність. Можливе використання грубих ліній, які підкреслюють неорганізованість і агресивність темряви. Верхня частина костюма (плащ-накидка) має широкий, розпущений, неспокійний силует, що нагадує «хмари», які обмежують видимість і простір для руху. Це створює відчуття «поглинання».

Маска та капюшон із темної тканини можуть бути елементами, що закривають обличчя героя, роблячи його погляд непомітним або прихованим. Це підкреслює ізоляцію персонажа від світу і його поглиненість внутрішнім станом. Важке, непривабливе взуття на великих підборах символізує обмеження і тягар темряви. Це черевики з грубими, нерівними текстурами, які підкреслюють рухливість і «супротив» під час спроб вийти з темряви.

Костюм «Темряви» є виразним символом перешкод, внутрішніх терзань і страхів. Він має бути важким і обтяжливим для героя, відображаючи його боротьбу з внутрішніми демонами та хаосом. Цей костюм також підсилює ефект

відчуття ізоляції і безвиході. Рухи персонажа повинні виглядати обмеженими, підкреслюючи тяжкість його становища в протистоянні з героями, які прагнуть світла і гармонії (Додаток Б).

Костюм до образу «Тіні».

Образ «Тіні» в хореографічній постановці символізує приховані болі, розчарування, страхи та спокуси, які переслідують героя. Тіні оточують його, підсилюючи тривогу та створюючи другорядну загрозу. Вони абстрактні, невловимі й хаотичні, відображаючи внутрішній дискомфорт і відчуття безвиході. Костюм для цього образу має підкреслювати невизначеність і нестабільність, створюючи атмосферу непевності та перманентної загрози.

Костюм для образу «Тіні» вирізняється легким силуетом і динамічним кроєм, що постійно змінюється відповідно до рухів персонажа, відображаючи мінливість і непостійність тіні.

Верхня частина костюма (туніка) м'яко спадає, формуючи розмитий силует, подібний до туману або тіні. Нижня частина костюма більш приталена, з нерівними обрисами, які створюють ефект впливу тіні на рухи персонажа. Легке, непримітне взуття не привертає уваги, підкреслюючи абстрактний і невловимий характер тіні. Невисокі черевики з темних тканин, без виразних акцентів, нагадують про пасивний вплив тіней на персонажа. Взуття інтегроване з матеріалом, який забезпечує свободу рухів і легкість.

Костюм «Тіні» втілює постійну, непередбачувану загрозу, яка тримає героя в напрузі й змушує боротися з власними страхами та болями. Він символізує відчуття хаосу й безвиході, що оточують героя. Легкість тканини, прозорість матеріалу і здатність костюма змінювати форму під час руху підкреслюють, що тінь — це невловимий, але потужний супротивник. Цей костюм акцентує драматизм внутрішньої боротьби героя з тінями, додаючи емоційної глибини постановці (Додаток В).

Костюм до образу «Світло».

Образ «Світло» в хореографічній постановці символізує надію, внутрішню силу та духовне відродження героя. Це трансформаційний елемент, що вказує на

шлях до гармонії та оновлення, допомагаючи героєві подолати темряву й труднощі. Костюм для цього образу має бути яскравим, виразним, легким і витонченим, акцентуючи на символіці світла як джерела життя та орієнтиру.

Костюм вирізняється плавними, елегантними лініями, які підкреслюють легкість і вишуканість. Струменисті форми надають образу ефемерності й духовної витонченості.

Верхня частина костюма має вільний, майже флуїдний крій, що забезпечує рухливість і пластичність. Додаткові елементи, як-от шлейф або розширені рукави, символізують світло, яке поширюється й огортає простір. Нижня частина костюма включає легку спідницю, що створює ефект плавного й гармонійного руху.

Взуття легке й витончене, виконане з прозорими чи сріблястими елементами. Балетки підкреслюють простоту й елегантність, залишаючись комфортними й забезпечуючи свободу руху.

Костюм «Світло» уособлює перемогу над темрявою та внутрішню силу героя, що веде його до гармонії та відродження. Легкість, прозорість і яскравість матеріалів підкреслюють трансформаційний характер цього образу, який проходить шлях від обмеженості до звільнення, від темряви до ясності. Костюм не лише змінює зовнішній вигляд героя, але й символізує його духовне відродження, зміцнюючи внутрішню впевненість і гармонію (Додаток Г).

Висновки до другого розділу

1. У процесі створення хореографічної постановки «Повз темряву» було детально розкрито її художні особливості та концептуальну цілісність. Лібрето постановки базується на оригінальній ідеї, яка акцентує увагу на внутрішній боротьбі героя з власними страхами, сумнівами та прагненням досягти світла – символу надії й духовного відродження. Проаналізовано та охарактеризовано ключові образи: «Герой» втілює людину, яка протистоїть

внутрішнім викликам, «Тіні» уособлюють страхи й сумніви, що переслідують його, а «Світло» символізує надію, гармонію та внутрішню трансформацію.

Проведено ідейно-тематичний аналіз постановки, де розкрито її ідею, тему, а також глибокий внутрішній конфлікт. Головний герой, перебуваючи в стані емоційного та фізичного виснаження, стикається з вибором: залишитися у стані розпачу чи знайти в собі сили для подальшого руху вперед. Композиція демонструє емоційний спектр – від безнадії до тріумфу, від відчаю до гармонії, акцентуючи увагу на важливості внутрішньої стійкості та здатності змінюватися навіть у найскладніших умовах.

2. Проаналізовано композиційно-архітектонічну структуру постановки, яка включає хореографічну та музичну драматургію. Сюжетну лінію структуровано на епізоди, що включають експозицію, зав'язку, розвиток дії, кульмінацію та розв'язку. Музичний супровід узгоджено зі структурою сюжетного розвитку: детально визначено кількість тактів, тривалість кожного епізоду, а також зазначено героїв і виконавців, які беруть участь у кожній сцені.

Хореографія побудована з використанням сучасної танцювальної лексики у поєднанні з елементами пластичної імпровізації та пантоміми. За жанром постановка належить до лірико-драматичної хореографії. Її форма – сольномасова: монолог головного героя органічно взаємодіє з ансамблем, який уособлює «Тіні» та «Світло».

3. Сценографію розглянуто як важливий засіб художнього вираження, що не лише створює атмосферу, а й відображає внутрішній світ персонажів, їхні емоції та ціннісні пошуки. Перехід простору від хаотичного й напруженого до спокійного та гармонійного символізує духовну трансформацію героїв, їхні зусилля досягти внутрішнього балансу та знайти душевний прихисток. Такий підхід акцентує увагу на важливості гармонії як складової життєвого шляху.

Музичний супровід підтримує сюжетний розвиток, збагачуючи емоційний стан персонажів. Використано композиції сучасного мінімалізму з поступовим наростанням динаміки та напруги.

Отже, хореографічна постановка «Повз темряву» є цілісною та художньо завершеною композицією, яка гармонійно поєднує драматургію, хореографію, музику та сценографію. Вона викликає сильний емоційний відгук, спонукаючи до роздумів над темами боротьби, надії та духовного зростання.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У процесі здійснення кваліфікаційної роботи «Особистість у глобалізованому світі: концепт гармонії. Хореографічна композиція «Повз темряву» нами було проаналізовано велику кількість літературних, мистецтвознавчих та наукових джерел українських дослідників (О. Левицької, О. Лопути, М. Макарової, Г. Панасенко, О. Пішака, С. Сидоренко, М. Черемського та інших) і на основі визначених завдань було зроблено наступні висновки:

1. Визначено, що світова глобалізація, яка відбувається сьогодні, ставить перед людством нові виклики і проблеми. У всіх складових існування суспільства спостерігаються кардинальні зміни. Формування нових реалій життя спричиняє виникнення нових норм взаємин між людьми. Процес глобалізації сприяє розкриттю внутрішніх ресурсів особистості. Створивши нові технології, людина занурила себе у абсолютно нове інформаційне середовище спілкування.

Глобалізація стає процесом розширення особистісних можливостей. Захист своєї ідентичності у таких умовах стає головною проблемою. Зазнаючи тотального впливу різноманітної інформації, нова людина не має змоги вільно розвиватися. Необхідний баланс між інформаційними технологіями і звичайними людськими цінностями. Особистість має існувати у реальному житті, зберігаючи при цьому свою національну, духовну, внутрішню автентичність.

2. Проаналізовано, що глобалізаційні процеси впливають на культурний обмін між країнами, розширюючи культурні зв'язки між народами. Культурна глобалізація спонукає різні національні культури об'єднуватися у єдину світову. Взаєморозуміння між різними національними культурами сприяє розширенню комунікації між ними і збагаченню власної культури. Культурна глобалізація найяскравіше помітна у мистецтві.

Найважливішими питаннями світової культурної політики є збереження культурної спадщини нації та доступність до неї всіх етнічних груп; рівноправний статус мов; підтримання мови меншин; розширення протиріч між мовними групами тощо. Культурна глобалізація сприяє обміну різними державами своїми цінностями культури, підтримує споріднення різних традицій. Світова культура формує своєрідний символічний порядок, який виступає важливим орієнтиром для окремої людини.

3. Досліджено, що важливу роль у становленні особистості людини відіграє мистецтво. Воно вважається унікальним засобом пізнання навколишнього світу. У глобалізаційному світі виникає гостра необхідність залучення до явищ мистецтва. Мистецтво є одним із засобів реалізації сучасної людини у соціальному середовищі. Важливою складовою духовного зростання людини є художнє виховання. Завдяки виховному впливу мистецтва, у неї формуються уміння естетично сприймати і оцінювати художні твори.

Естетичне виховання є відображенням культурного розвитку нації. Показником стану суспільства виступає мистецтво хореографії, яка є потужним соціокультурним чинником розвитку людини і її творчої діяльності. Сьогодні спостерігається збільшення уваги до всебічного формування особистості через явища мистецтва.

4. У процесі створення хореографічної постановки «Повз темряву» було детально розкрито її художні особливості та концептуальну цілісність. Лібрето постановки базується на оригінальній ідеї, яка акцентує увагу на внутрішній боротьбі героя з власними страхами, сумнівами та прагненням досягти світла – символу надії й духовного відродження. Проаналізовано та охарактеризовано ключові образи: «Герой», «Тіні» та «Світло».

Проведено ідейно-тематичний аналіз постановки, де розкрито її ідею, тему, а також глибокий внутрішній конфлікт. Композиція демонструє емоційний спектр – від безнадії до тріумфу, від відчаю до гармонії, акцентуючи увагу на важливості внутрішньої стійкості та здатності змінюватися навіть у найскладніших умовах.

5. Проаналізовано композиційно-архітектонічну структуру постановки, яка включає хореографічну та музичну драматургію. Сюжетну лінію структуровано на епізоди, що включають експозицію, зав'язку, розвиток дії, кульмінацію та розв'язку. Музичний супровід узгоджено зі структурою сюжетного розвитку: детально визначено кількість тактів, тривалість кожного епізоду, а також зазначено героїв і виконавців, які беруть участь у кожній сцені.

Хореографія побудована з використанням сучасної танцювальної лексики у поєднанні з елементами пластичної імпровізації та пантоміми. За жанром постановка належить до лірико-драматичної хореографії. Її форма – сольномасова: монолог головного героя органічно взаємодіє з ансамблем, який уособлює «Тіні» та «Світло».

6. Розглянуто сценографію твору як важливий засіб художнього вираження, що не лише створює атмосферу, а й відображає внутрішній світ персонажів, їхні емоції та ціннісні пошуки. Перехід простору від хаотичного й напруженого до спокійного та гармонійного символізує духовну трансформацію героїв, їхні зусилля досягти внутрішнього балансу та знайти душевний прихисток. Такий підхід акцентує увагу на важливості гармонії як складової життєвого шляху.

Музичний супровід підтримує сюжетний розвиток, збагачуючи емоційний стан персонажів. Використано композиції сучасного мінімалізму з поступовим наростанням динаміки та напруги. Тож, хореографічна постановка «Повз темряву» є цілісною та художньо завершеною композицією, яка гармонійно поєднує драматургію, хореографію, музику та сценографію. Вона викликає сильний емоційний відгук, спонукаючи до роздумів над темами боротьби, надії та духовного зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глобалізаційна процеси сучасності та особистості. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/psychology/29055/> (дата звернення: 10.03. 2024).
2. Естетика мистецтва: навчальний посібник / уклад. Л. Б. Мартиненко, О. В. Гончарова. Умань: ВПЦ «Візаві», 2019. 272 с.
3. Культуротворчі виміри людини в сучасному універсумі: колект. монографія/[І. В. Вернудіна, В. П. Драпогуз, Т. К. Гуменюк, Л. П. Саракун та ін.]; за ред. М. М. Бровка. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 380 с.
4. Левицька О. Мистецтво як засіб гармонійного розвитку та соціалізації/Нові технології навчання. 12, січень 2020; 1(93), С. 145-50. URL: <http://www.journal.org.ua/index.php/ntn/article/view/110> (дата звернення: 12.05.2024).
5. Лопуга О. І. Духовна культура сучасної української молоді: Соціально-філософський аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.03. «Соціальна філософія та філософія історії»: Одеса, 2016. 21 с.
6. Макарова М. Взаємозв'язок глобалізації та культури у сучасному світі. Питання культурології. (40), С. 54-61. URL: <http://issues-culture-knukim.pp.ua/article/view/269356/265000> (дата звернення: 03.09.2024).
7. Панасенко Г. С. Сучасна взаємодія людини та суспільства в умовах глобального розвитку: національні інтереси /Вісник ХНУ імені В. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». Вип. 9, 2019. С.67-74.
8. Пішак О. В. Трансформація особистості у глобалізованому світі як неминуча вимога сьогодення/ Філософія і політологія в контексті сучасної культури. 2016. Вип.3 (12)/ С. 189-195.
9. Покотило Г. М. До проблеми взаємозв'язку філософії та мистецтва. [Електронний ресурс]. Культура як відбиток еволюції людства. Новий

- Акрополь, 2017. URL: [https:// newacropolis.org.ua/theses/d89496e8- 66a2-46b0-a8f3-5f90ece2fe36](https://newacropolis.org.ua/theses/d89496e8-66a2-46b0-a8f3-5f90ece2fe36) (дата звернення: 25.04.2024).
- 10.Рожко М. М. Вплив хореографічноо мистецтва на формування особистості людини/Науковий вісник Донбасу. 2018. №4. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi.bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_met a&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=nvd_2014_4_26 (дата звернення: 12.04.2024).
 - 11.Ручка А. О. Цінності і смисли як компоненти соціокультурної реальності / Смилова морфологія соціуму// за ред. Н. Костенко. К., 2012. С. 91-123.
 - 12.Сидоренко С. Екзистенція людини та особистості у колізіях сучасного світу /Філософська антропологія, психоаналіз та арт-терапія: перспективність взаємодії(підхід філософської антропології як метаантропології): зб. наук. праць III Міжнар. наук.-практ. конф., 30-31 березня 2016, Київ. К.: Інтерсервіс, 2016. С. 147-150.
 - 13.Стасевська О. А. Система цінностей як основа буття сучасного українського суспільства / Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», № 1(20). 2014. С. 62-76.
 - 14.Трансформація особистості у глобалізованому світі як неминуча вимога сьогодення. URL: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP/article/view/773/903> (дата звернення: 13. 04. 2024).
 - 15.Черемський М. П. Мистецтво як шлях до духовної гармонії особистості/*Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*: зб. наук. праць за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф. «Духовно-моральні основи та відповідальність особистості у долі людської цивілізації», 15-16 листопада 2028 р. // ред. О. Романовський. Харків: НТУ «ХПІ», 2018. Вип.49 (53). С. 176-189.

ДОДАТКИ

Додаток А

Костюм «Герой»

Костюм «Темрява»

Костюм «Тіні»

Костюм «Світло»